

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Finansų rinkos dalyvių veikla

Lietuvos II ir III pakopos pensijų fondų rinkos apžvalga

2021 m.

Lietuvos II ir III pakopos pensijų fondų rinkos apžvalga
Serija „Finansų rinkos dalyvių veikla“
2021 m.

ISSN 2669-0594 (online)

Apžvalgą parengė Lietuvos banko Finansinių paslaugų ir rinkų priežiūros departamentas.
Pasiteirauti:
info@lb.lt
+370 800 50 500

© Lietuvos bankas, 2022
Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
www.lb.lt

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

Turinys

1. II PAKOPOS PF RINKOS APŽVALGA	5
1.1. BENDRI II PAKOPOS PF RINKOS DUOMENYS	5
1 intarpas. „Sodra“ centralizuota pensijų anuitetų mokėtoja tapo nuo 2020 m. liepos 1 d.	6
1.2. II PAKOPOS PF INVESTICINĖS VEIKLOS REZULTATAI	7
2 intarpas. PF rezultatų palyginimas su infliacija	8
1.3. II PAKOPOS PF INVESTICIJŲ PORTFELIO STRUKTŪRA	9
3 intarpas. Lietuvos PF tiesioginės investicijos į obligacijas	10
1.4. II PAKOPOS PF DALYVIAI	12
2. III PAKOPOS PF RINKOS APŽVALGA	13
2.1. BENDRI III PAKOPOS PF RINKOS DUOMENYS	13
2.2. III PAKOPOS PF INVESTICINĖS VEIKLOS REZULTATAI	15
2.3. III PAKOPOS PF INVESTICIJŲ PORTFELIO STRUKTŪRA	17

Ši apžvalga apima bendrą visų Lietuvoje veikiančių tikslinės pensijų fondų (PF) dalyvių grupės PF, pensijų turto išsaugojimo PF ir papildomo savanoriško kaupimo PF veiklos per 2021 m. analizę. Visi lentelėse ir grafikuose pateikti duomenys yra 2021 m. gruodžio 31 d., jei nenurodyta kitaip.

Rengiant šią apžvalgą naudoti Lietuvos banko, pensijų kaupimo bendrovių, „Sodros“ ir kiti duomenys.

Santrumpos

II pakopa	kaupimas pensijų kaupimo bendrovių valdomuose tikslinės PF dalyvių grupės gyvenimo ciklo investavimo strategiją įgyvendinančiuose PF ir pensijų turto išsaugojimo PF
III pakopa	papildomas savanoriškas pensijų kaupimas pensijų kaupimo bendrovių valdomuose PF
IFP	išvestinės finansinės priemonės
KIS	kolektyvinio investavimo subjektai
PF	pensijų fondai
PKB	pensijų kaupimo bendrovės
PKĮ	Lietuvos Respublikos pensijų kaupimo įstatymas
„Sodra“	Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
SVP	skolos vertybiniai popieriai
TIPF	pensijų turto išsaugojimo PF
UAB	uždaroji akcinė bendrovė
UAGDPB	uždaroji akcinė gyvybės draudimo ir pensijų bendrovė
VĮ	valdymo įmonė
VP	vertybiniai popieriai
VVP	vyriausybės vertybiniai popieriai

Kai kuriose lentelėse ir paveiksluose dėl apvalinimo eilučių suma ir procentai nesutampa su bendrais duomenimis („Iš viso“ ir 100 %).

1. II PAKOPOS PF RINKOS APŽVALGA

1.1. BENDRI II PAKOPOS PF RINKOS DUOMENYS

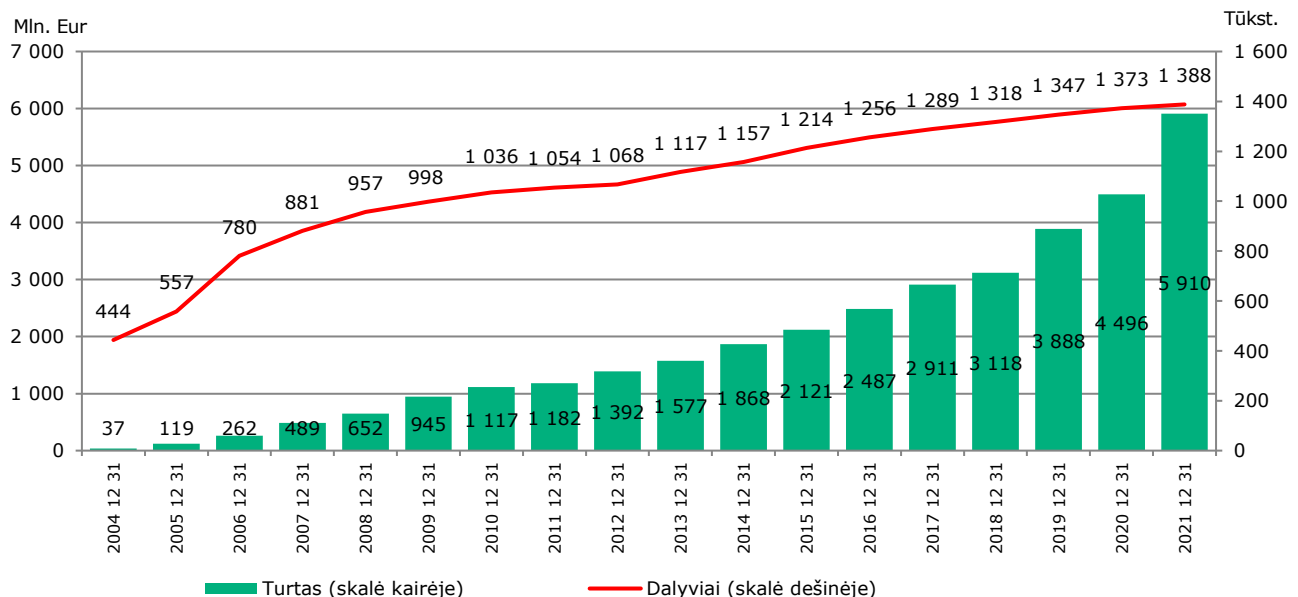
2021 m. pabaigoje veikė 40 II pakopos PF: 35 tikslinės grupės PF ir 5 TIPF (žr. 1 lentelę). Šiuos fondus valdė 5 PKB: 4 VĮ ir 1 gyvybės draudimo bendrovė. Bendra valdomo turto vertė 2021 m. gruodžio 31 d. sudarė beveik 5,91 mlrd. Eur. PF pensijai kaupė beveik 1,388 mln. dalyvių.

1 lentelė. II pakopos PF dalyviai ir valdomas turtas pagal tikslinės grupės dalyvių gimimo metus

PF pagal tikslines grupes	PF skaičius	Dalyvių skaičius	Valdomo turto vertė, mln. Eur
1954–1960 tikslinė grupė	5	67 863	326,36
1961–1967 tikslinė grupė	5	206 655	1 061,06
1968–1974 tikslinė grupė	5	231 964	1 347,25
1975–1981 tikslinė grupė	5	248 713	1 370,41
1982–1988 tikslinė grupė	5	295 262	1 065,15
1989–1995 tikslinė grupė	5	219 324	554,77
1996–2002 tikslinė grupė	5	100 988	107,62
TIPF	5	17 154	76,98
Iš viso	40	1 387 923	5 909,61

2021 m. reikšmingai paaugo PF turtas. PF turtas per 2021 m. padidėjo 31,43 proc., t. y. 1,4 mlrd. Eur (žr. 1 pav.). Į PF buvo pervesta 502,28 mln. Eur įmokų: „Sodra“ į PF pervedė 0,12 mln., dalyvių įmokos sudarė – 348,92 mln., o valstybė dalyviams papildomai pervedė 153,24 mln. Eur¹. Dalyvių skaičius PF taip pat padidėjo – 1,12 proc. ir šiek tiek mažiau nei ankstesniais metais².

1 pav. II pakopos PF dalyvių skaičiaus ir turto kaita

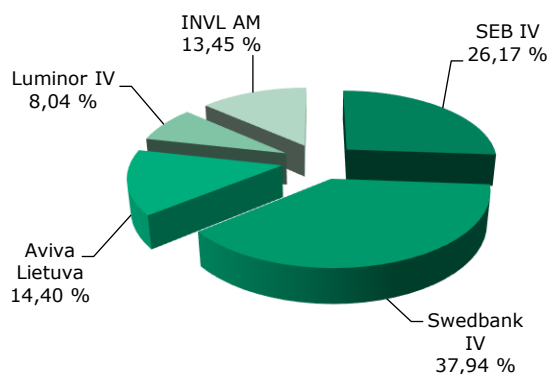
¹ Nors nuo 2019 m. sausio 1 d. pensijų įmoka pradėta skaičiuoti tik kaip dalyvio ir valstybės biudžeto lėšos, tačiau keletą metų įmokos į PF dar gali būti pervedamos kaip trijų dalių suma: kaip valstybinio socialinio draudimo įmoka, papildoma dalyvio lėšomis mokama pensijų įmoka ir papildoma iš valstybės biudžeto lėšų už dalyvį mokama įmoka. Šis pereinamasis laikotarpis gali trukti keletą metų dėl galimybės draudėjams tikslinti ankstesnių laikotarpių duomenis ir pan.

² 2018 m. – 2,22, 2019 m. – 2,24, 2020 – 1,88 proc.

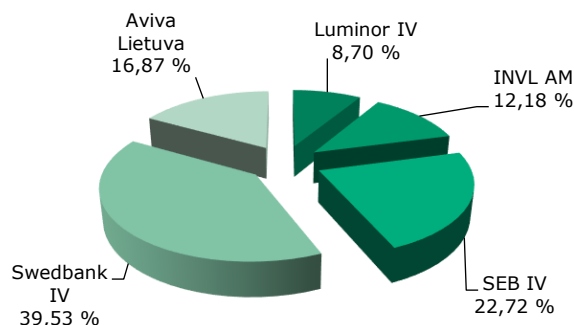
Turto ir dalyvių pasiskirstymas tarp PKB. 2021 m. 78,51 proc. turto buvo sutelkta trijų PKB valdomuose PF (žr. 2 pav.): daugiausia turto valdė UAB „Swedbank investicijų valdymas“ (37,94 %), UAB „SEB investicijų valdymas“ (26,17 %) ir UAGDPB „Aviva Lietuva“ (14,40 %) valdomi PF.

Dalyvių pasiskirstymas pagal PKB buvo panašus į pasiskirstymą pagal turtą – 79,12 proc. dalyvių kaupė pensijas vienos iš trijų PKB valdomame PF (žr. 3 pav.). Daugiausia dalyvių kaupė UAB „Swedbank investicijų valdymas“ (39,53 %), mažiausiai – Luminor investicijų valdymas UAB (8,70 %).

2 pav. II pakopos PF valdomo turto pasiskirstymas pagal PKB

3 pav. II pakopos PF dalyvių pasiskirstymas pagal PKB

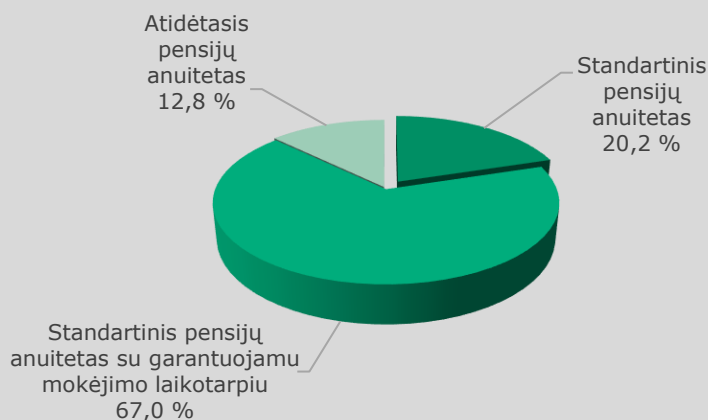

1 intarpas

„SODRA“ CENTRALIZUOTA PENSIJŲ ANUITETŲ MOKĖTOJA TAPO NUO 2020 M. LIEPOS 1 D.

Naujas centralizuotas anuitetų mokėtojas veikia jau pusantrų metų. „Sodros“ duomenimis, per šį laikotarpį vieną iš trijų rūšių anuitetų³ įsigijo 991 asmuo. Daugiausia asmenų rinkosi standartinį pensijų anuitetą su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu (67 %), 20 proc. – standartinį pensijų anuitetą, 13 proc. – atidėtąjį pensijų anuitetą (žr. A pav.).

A pav. Pensijų anuitetų pasiskirstymas pagal rūšis

Pažymėtina, kad, remiantis Lietuvos banko nutarimo⁴ 5 punktu, informaciją apie pensijų anuitetus PKB turi pateikti vadovaudamosi tik anuitetų mokėtojo parengta medžiaga. Tai reiškia, kad PKB konsultantai apie

³ Informacija apie visas tris išmokų rūšis pateikta [Lietuvos banko interneto svetainėje](#).

⁴ 2020 m. gegužės 28 d. Lietuvos banko valdybos nutarimas Nr. 03-66 „Dėl Pensijų išmokos sutarties sudarymo ir informacijos apie pensijų išmokas pateikimo dalyviui tvarkos aprašo patvirtinimo“.

anuitetus privalo pateikti tik tą informaciją, kuri skelbiama viešai „Sodros“ interneto svetainėje, arba nukreipti šiuos dalyvius į „Sodros“ konsultantus. Pačių PKB konsultantai gali teikti papildomą informaciją tik apie vienkartinės arba periodines išmokas.

Primintina, kad tiek **standartinis pensijų anuitetas**, tiek **standartinis pensijų anuitetas su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu** apibrėžiami kaip „Sodros“ pensijų anuiteto gavėjui iki gyvos galvos periodiškai mokami pensijų anuitetai. Jie yra įsigijami už visą dalyvio vardu PF sukauptą pensijų turtą, o jų mokėjimai nutrūksta mirus pensijų anuiteto gavėjui. Vienintelis jų skirtumas yra tas, kad standartinis anuitetas yra šiek tiek didesnis, tačiau jis nėra paveldimas. Standartinio pensijų anuiteto su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu atveju, mirus pensijų anuiteto gavėjui, bet nesibaigus sprendime dėl standartinio pensijų anuiteto mokėjimo numatytam garantuojamam mokėjimo laikotarpiui, neišmokėtų pensijų anuitetų už likusį garantuojamą mokėjimo laikotarpį sumą priklausanti vienkartinė pensijų anuiteto išmoka paveldima Civilinio kodekso nustatyta tvarka. Ši vienkartinė išmoka apskaičiuojama „Sodros“ nustatyta tvarka.

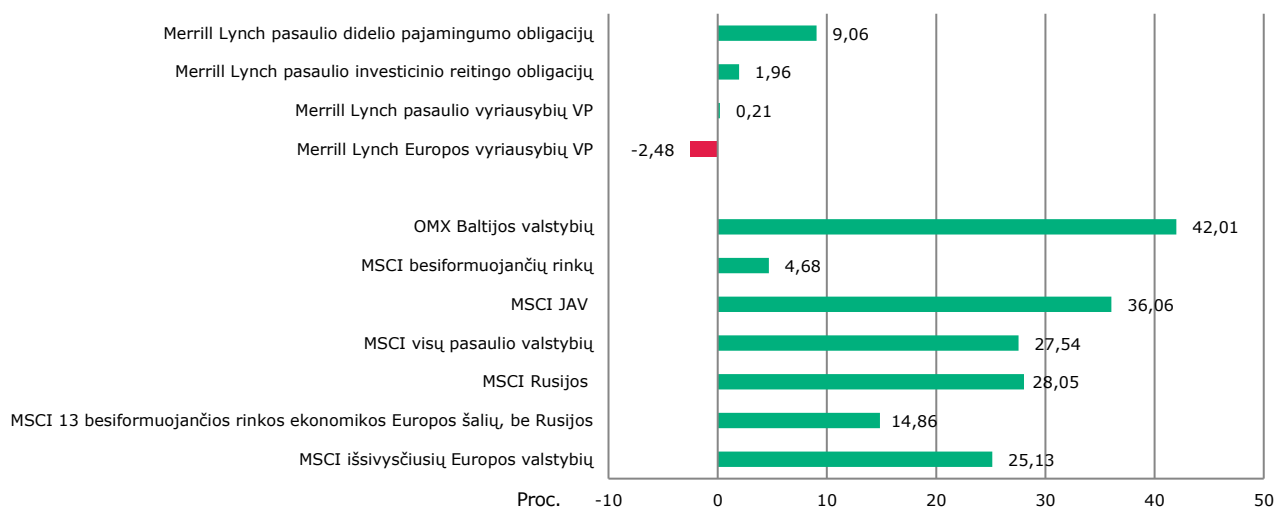
Galiausiai **atidėtasis anuitetas** yra derinamas kartu su periodine išmoka. PF sukauptas dalyvio turtas padalijamas į dvi dalis. Viena dalis skirta periodinėms išmokoms mokėti iš PF, kol dalyviui sukaks 85 m. (ši dalis yra paveldima). Antroji dalis skirta atidėtajam anuitetui mokėti: „Sodros“ pensijų anuiteto gavėjui, sukakusiam 85 m., iki gyvos galvos periodiškai moka pensijų anuitetą. Jo mokėjimas nutrūksta pensijų anuiteto gavėjui mirus. Ši dalis nėra paveldima.

II pakopos pensijų kaupimo dalyviams, sulaukusiems pensinio amžiaus ir ketinantiems įsigyti pensijų anuitetą, sukurta skaičiuoklė, skirta pensijų anuitetų rūšims palyginti tarpusavyje, ją galima rasti [„Sodros“ interneto svetainėje](#).

1.2. II PAKOPOS PF INVESTICINĖS VEIKLOS REZULTATAI

2021 m. išsivysčiusioms rinkoms – itin sėkmingi. Nepaisant vis dar tebesitęsiančios pandemijos visame pasaulyje, 2021 m. išsivysčiusių šalių akcijų kainos kilo itin sparčiai, o besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių – per metus svyravo – metinis pokytis buvo teigiamas, nors ir mažesnis. Kaip matyti iš 4 pav., MSCI (angl. *Morgan Stanley Capital International*) visų pasaulio valstybių indekso pokytis sudarė 27,54, MSCI išsivysčiusių Europos valstybių – 25,13, o MSCI besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių – vos 4,68 proc.

4 pav. Pasaulio rinkų indeksų pokyčiai

Infliacijos rizika obligacijų kainai. Dėl didėjančios inflacijos kilo ilgalaikių obligacijų pajamingumas, o tai lėmė, kad investicijų į obligacijas (mažiau rizikingus aktyvus) grąža buvo neigiama. Metų viduryje, gerėjant

pandemijos valdymui, mažėjant sergančiųjų skaičiui, – ekonomikos ėmė atsigauti, o prie to prisidėjo ir centrinių bankų vykdoma skatinamoji pinigų politika. Vis dėlto metų pabaigoje PF rezultatams darė neigiamą poveikį kritusios euro zonos aukšto reitingo vyriausybių ir įmonių obligacijų kainos, o tai lėmė lūkesčiai, kad centriniai bankai pradės sparčiai mažinti skatinimą ir kelti palūkanų normas, siekdami pažaboti augančią infliaciją.

2021 m. PF vieneto vertės pokyčiai – rekordiniai⁵. II pakopos PF bendras svertinis vieneto vertės pokytis buvo 21,0, o jauniausių keturių grupių PF svertinis vieneto vertės pokytis viršijo 25 proc. Trijų vyresnių grupių PF vieneto vertės pokytis buvo šiek tiek mažesnis: 12,0 proc. – tikslinės PF dalyvių grupės PF, 1961–1967 m.; 3,6 proc. – tikslinės PF dalyvių grupės PF, 1954–1960 m.; 3,0 proc. – pensijų turto išsaugojimo PF.

Pabrėžtina, kad, didėjant tikslinės grupės dalyvių amžiui, PF investuoja į mažiau rizikingus VP. Taigi, nors šių PF gaunama grąža yra mažesnė, tačiau jų vieneto vertės svyravimai yra nuosaikesni, t. y. prisiimama rizika yra mažesnė. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad praeities rezultatai negarantuoja, jog tokie patys ar panašūs rezultatai bus ir ateityje.

2 lentelė. PF, suskirstytų pagal tikslines grupes, svertiniai vieneto verčių ir lyginamųjų indeksų pokyčiai

PF pagal tikslines grupes	Vieneto vertės svertinis pokytis nuo metų pradžios, proc.	Lyginamojo indekso vertės svertinis pokytis nuo metų pradžios, proc.
1996–2002 m. tikslinė grupė	▲ 25,9	▲ 25,1
1989–1995 m. tikslinė grupė	▲ 25,9	▲ 25,0
1982–1988 m. tikslinė grupė	▲ 25,7	▲ 25,0
1975–1981 m. tikslinė grupė	▲ 25,7	▲ 25,1
1968–1974 m. tikslinė grupė	▲ 22,3	▲ 21,4
1961–1967 m. tikslinė grupė	▲ 12,0	▲ 11,0
1954–1960 m. tikslinė grupė	▲ 3,6	▲ 2,6
TIPF	▲ 3,0	▲ 2,0
Bendras svertinis pokytis	▲ 21,0	▲ 20,1

2 intarpas

PF REZULTATŲ PALYGINIMAS SU INFLIACIJA

2021 m. fiksuotas infliacijos dydis buvo didžiausias per paskutinius aštuoniolika metų. Palyginus bendrą svertinį PF vieneto vertės pokytį su infliacija (įvertinus visą PF veiklos laikotarpį), vidutinė metinė PF grąža sudarė 5,8, o infliacija – 3,3 proc. (žr. B lentelę). Per paskutinių 10 m. laikotarpį (2012–2021 m.) PF vidutinė metinė grąža buvo 7,6, o infliacija – 2,3 proc.

B lentelė. Vidutinės PF metinės grąžos ir infliacijos palyginimas

Metai	Vidutinis metinis PF vieneto verčių pokytis	Infliacija
2004	11,6	2,9
2005	10,6	3,0
2006	5,3	4,5
2007	3,8	8,1
2008	-19,7	8,5
2009	17,3	1,3
2010	8,8	3,8
2011	-2,9	3,4
2012	11,2	2,8

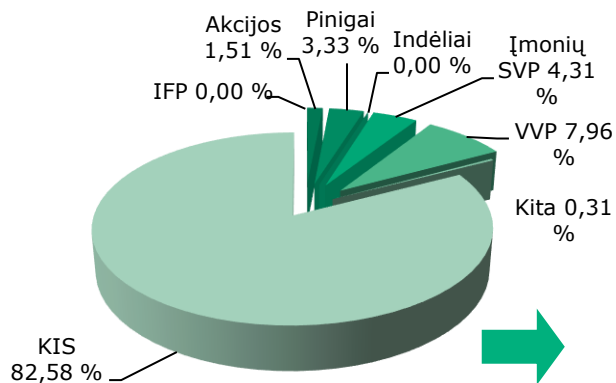
⁵ Išsami informacija apie PF rezultatus pateikta [Lietuvos banko interneto svetainėje](#).

2013	4,3	0,4
2014	7,8	-0,3
2015	3,6	-0,1
2016	4,4	1,7
2017	4,5	3,9
2018	-3,9	1,9
2019	19,9	2,7
2020	5,2	0,2
2021	21,0	10,6
Geometrinis vidurkis 2004–2021 m.	5,8	3,3
Geometrinis vidurkis per pastaruosius 10 m. (2012–2021 m.)	7,6	2,3

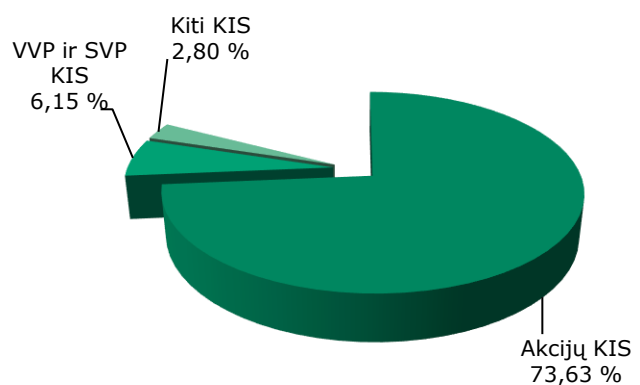
1.3. II PAKOPOS PF INVESTICIJŲ PORTFELIO STRUKTŪRA

Daugiausia II pakopos PF lėšų investuota į KIS. 2021 m. didžiausią dalį (82,58 %) II pakopos PF investicijų sudarė investicijos į KIS vienetus (žr. 5 pav.). Šių investicijų vertė gruodžio pabaigoje buvo 4,9 mlrd. Eur. Didžiausia dalis lėšų, investuotų į KIS, yra orientuota į akcijų KIS (žr. 6 pav.). Investicijos į juos sudarė 73,63 proc. viso II pakopos PF portfelio, t. y. 4,4 mlrd. Eur. Daug mažesnė dalis teko VVP ir SVP KIS. Į juos investuota 6,15 proc. minėto portfelio lėšų – 363,15 mln. Eur. Į kitus KIS (privataus kapitalo, nekilnojamojo turto, alternatyvaus investavimo, pinigų rinkos ir kt.) investuota 2,8 proc. (165,4 mln. Eur) II pakopos PF turto.

5 pav. II pakopos PF rinkos investicijų pasiskirstymas pagal turto klases

6 pav. KIS pasiskirstymas pagal rūšis

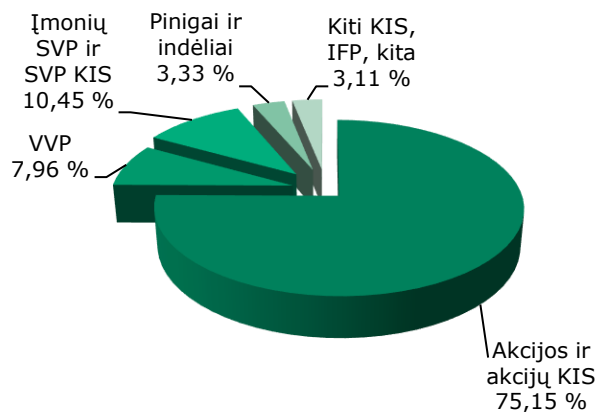

Į antrą pagal populiarumą investiciją – VVP – 2021 m. pabaigoje buvo investuota 7,96 proc. (470,48 mln. Eur) II pakopos PF turto. Indėlių 2021 m. pabaigoje II pakopos PF turto portfeliuose nebuvo.

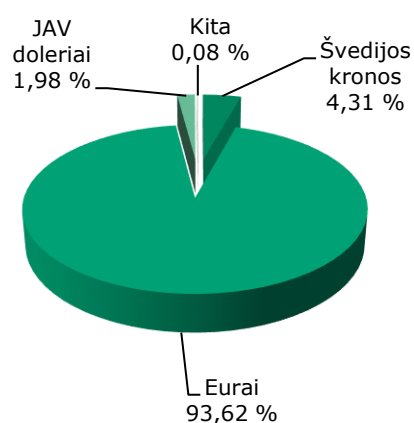
PF investicijas į KIS priskyrus prie atitinkamų tiesioginių investicijų (akcijų KIS – prie investicijų į akcijas, SVP KIS – prie investicijų į įmonių SVP), galima apibendrinti II pakopos PF investicijų pasiskirstymą (žr. 7 pav.). 2021 m. gruodžio 31 d. į akcijas buvo investuota didžiausia turto dalis (net 75,15 %), turto pasiskirstymas tebebuvo beveik toks pat kaip ir 2020 m. pabaigoje.

Didžioji dalis II pakopos PF portfelių turto investuota eurais. Kaip matyti iš 8 pav., 2021 m. gruodžio 31 d. didžiausia dalis (93,62 %) PF turto buvo investuota eurais, ji sudarė 5,5 mlrd. Eur, investicijos JAV doleriais – 1,98 proc., arba 117,2 mln. Eur, Švedijos kronomis – 4,31 proc., arba 254,69 mln. Eur, kitomis valiutomis investuota mažiausia portfelio dalis (0,08 %), t. y. 4,9 mln. Eur.

7 pav. Apibendrintas II pakopos PF investicijų pasiskirstymas

8 pav. II pakopos PF investicijų pasiskirstymas pagal valiutas

3 intarpas

LIETUVOS PF TIESIOGINĖS INVESTICIJOS Į OBLIGACIJAS⁶

2021 m. atliktos analizės aktualumas ir apimtis. N. Ferguson knygoje „Pinigų triumfas: finansai pasaulio istorijoje“⁷, aprašydamas obligacijų rinkos raidą, pabrėžia, kad tai „antra didi revoliucija po pinigų dauginimo“. Knygoje rašoma, kad „nuo kuklios pradžios šiaurės Italijos miestuose–valstybėse maždaug prieš aštuonis šimtus metų obligacijų rinka neapsakomai išaugo“. Autorius rašo, jog, nors „obligacijų rinka buvo sukurta tam, kad palengvintų vyriausybės skolinimąsi, tačiau ištikus krizei obligacijų rinka gali pradėti diktuoti vyriausybės politiką“.

Vienomis iš paprastesnių ir saugesnių investicijų laikomos obligacijos iš tiesų yra kur kas sudėtingesnis investicinis produktas, nei gali atrodyti iš pirmo žvilgsnio. Norint tinkamai suprasti ir išmokti, kaip jos veikia, labai svarbios yra sąvokos *atkarpos norma (kuponas)*, *diskontas*, *terminas iki išpirkimo* ir kt. Siekiant geresnio visuomenės finansinio raštingumo bei suvokimo, kur yra nukreipiamos daugelio Lietuvos gyventojų PF kaupiamos lėšos, atlikta PF investicijų į obligacijas analizė. Ši analizė taip pat turėtų padėti PF dalyviams palyginti skirtingų PKB investavimo strategijas, taip pat atskleisti pensijų kaupimo dalyviams daugiau išsamesnės informacijos apie jų kaupiamo turto struktūrą. Be to, atskirų PF turto struktūros ir panašios analizės prisideda prie kokybiškos PF priežiūros, padeda įvardyti ir nagrinėti galimai kylančią skirtingų investicijų riziką.

Analizės metu tirta visų PKB valdyto turto 2017–2021 m. birželio mėn. tiesioginių investicijų į obligacijas struktūra (žr. C pav.), ryškėjančios tendencijos ir pateiktos išvalgos. Nagrinėta ir socialiai atsakingų investicijų tema: skaitytos supažindinamas su sąvoka *žaliosios obligacijos*.

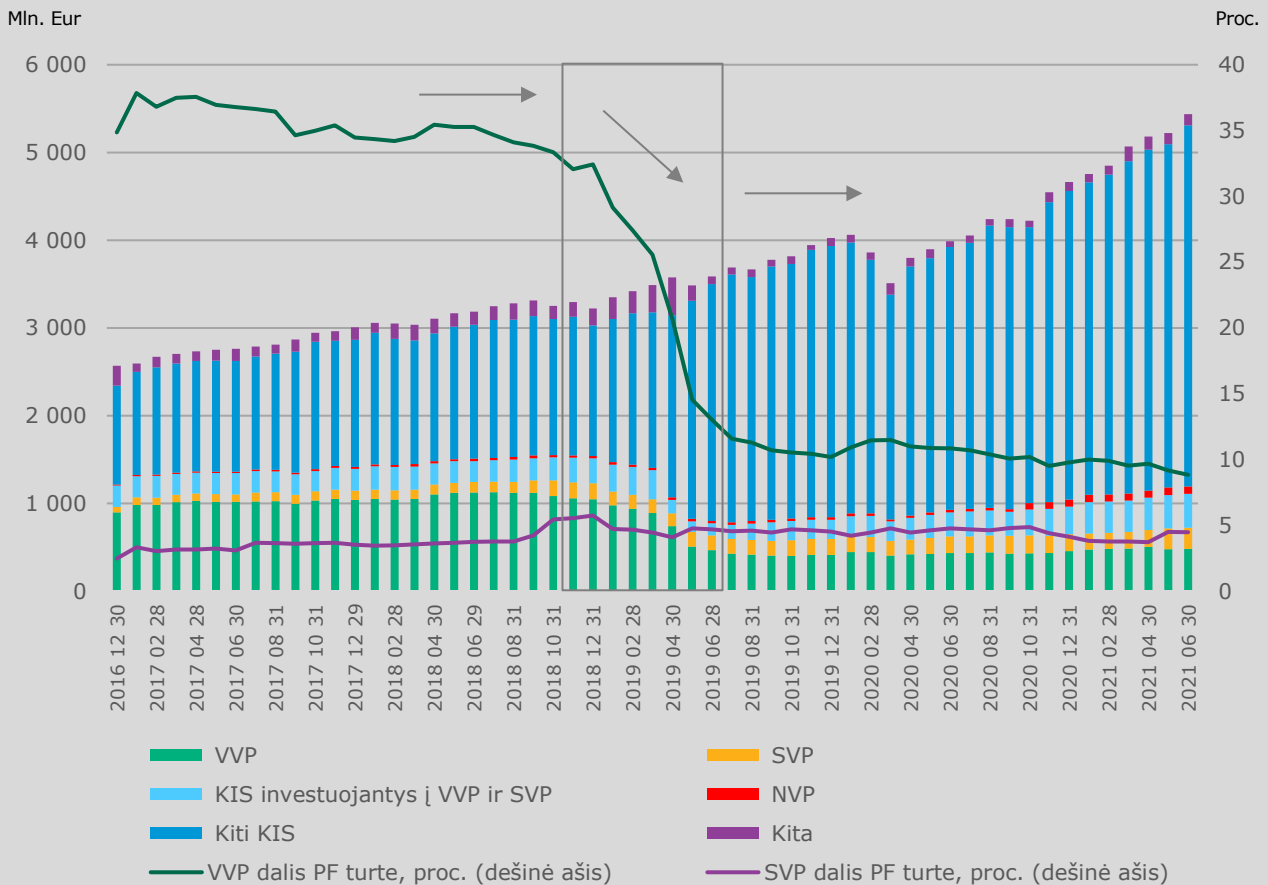
Svarbiausios išvados. Atlikus visų PKB valdyto PF turto 2017–2021 m. birželio mėn. tiesioginių investicijų į obligacijas struktūros analizę (žr. C pav.), nustatyta, kad dėl 2019 m. pensijų sistemos reformos, kurios metu buvo įsteigti gyvenimo ciklo strategiją įgyvendinantys PF (kol dalyviai yra jaunesni, PF investuoja rizikingiau, kad ilguoju laikotarpiu pasiektų didesnę grąžą, o PF dalyviams artėjant prie pensinio amžiaus, siekiama apsaugoti sukauptą sumą, todėl pradedama investuoti į mažiau rizikingas turto klases, tokias kaip valstybių ir įmonių obligacijos, pinigų rinkos priemonės, indėliai ir pan.), ir struktūriškai didesnės jaunesnio

⁶ Visą tyrimą galima rasti [Lietuvos banko interneto svetainėje](#).

⁷ Ferguson, N. (2011). *Pinigų triumfas: finansai pasaulio istorijoje*. Baltos lankos, 462 p., ISBN: 9789955234531.

amžiaus gyventojų dalies tiesioginių investicijų į VVP reikšmingai sumažėjo, o reikšmingų pokyčių į SVP investicijas nustatyta nebuvo. Į SVP tiesiogiai investuoja keturios PKB.

C pav. PF investicijų struktūra 2016 m. gruodžio mėn.–2021 m. birželio mėn.

Atlikus PF investicijų į VVP analizę, nustatyta, kad daugiausia PF investicijų nukreipiama į ES šalių vyriausybės išleistas obligacijas, o tarp skirtingų PKB išsiskiria vienos PKB valdomų PF investicijos: tiesiogiai ne į ES šalių išleistas obligacijas ji nukreipia apie 40 proc. šių investicijų. Paminėtina, kad daugiausia investicijų nukreipiama į investicinio reitingo vyriausybės išleidžiamas obligacijas.

Atlikus PF investicijų į SVP analizę, nustatyta, kad daugiausia lėšų nukreipiama į komunalinių paslaugų, bankų ir nekilnojamojo turto sektoriams priklausančias įmones. Be to, daugiausia lėšų nukreipiama į Lietuvos, Latvijos ir Estijos įmonių išleistas obligacijas. Nustatyta, kad PKB pasirinktų įmonių obligacijų reitingai yra tiek investicinio, tiek neinvesticinio reitingo.

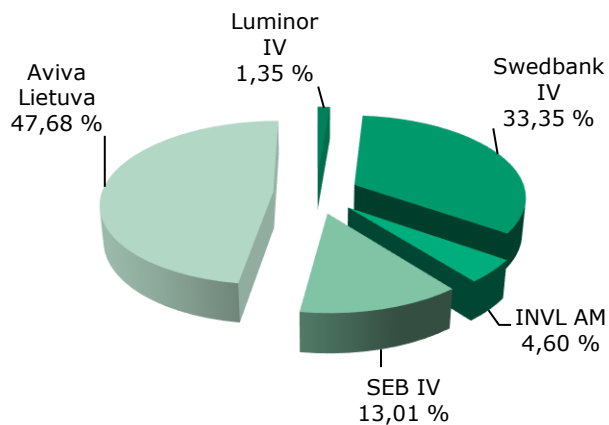
Analizuoti ir investicijų į žaliąsias obligacijas duomenys. Darytina išvada, kad nagrinėjamu laikotarpiu tiesioginių investicijų į žaliąsias obligacijas, palyginti su visu PF turto, daugėja (2016 m. gruodžio 31 d. žaliosios obligacijos sudarė 0,4 % viso PF turto, t. y. 1,1 % tiesioginių investicijų į VVP ir SVP, o 2021 m. birželio 30 d. – 1,5 % viso PF turto, t. y. 11 % tiesioginių investicijų į VVP ir SVP⁸) ir ši tendencija turėtų išlikti: tvariųjų ir žaliomis laikomų investicijų skaičius turėtų ir toliau augti.

⁸ „Bloomberg“ informacinėje duomenų bazėje pateikia informaciją, kurios obligacijos gali būti laikomos tvariosiomis, t. y. žaliomis vadinamos obligacijos.

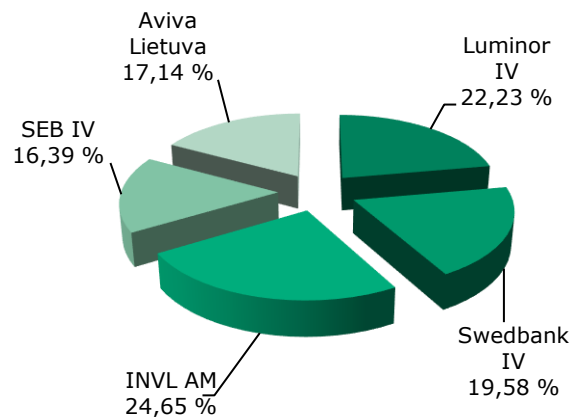
1.4. II PAKOPOS PF DALYVIAI

2021 m. bendras dalyvių skaičius padidėjo 1,12 proc. Didžioji dalis prisijungusių naujų asmenų (beveik 21 tūkst. dalyvių) buvo įtraukti automatiškai būdu⁹, o savo iniciatyva prie kaupimo prisijungusių dalyvių buvo beveik 11 tūkst. Dalyvių, kurių kaupimas buvo nutrauktas dėl mirties ar kurie nutraukė kaupimą sudarę sutartį dėl pensijų išmokos, skaičius buvo atitinkamai 6 ir 11,6 tūkst.

9 pav. Naujų (savo iniciatyva prisijungusių) dalyvių pasiskirstymas pagal PKB

10 pav. Automatiškai įtrauktų dalyvių pasiskirstymas pagal PKB

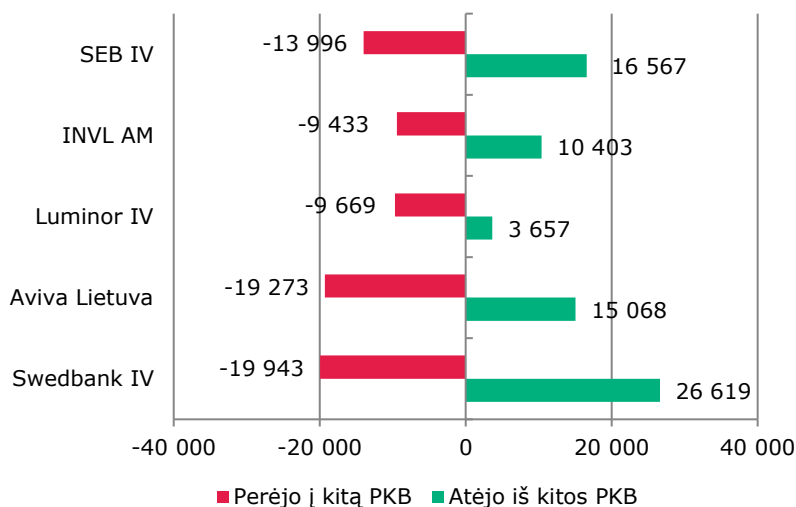

PKB pakeitė 5,2 proc. dalyvių. 2021 m. 72,3 tūkst. dalyvių nusprendė pakeisti PKB (žr. 11 pav.). Daugiausia dalyvių judėjo (tiek nutraukė sutartis, tiek atėjo iš kitų bendrovių) tarp PF, valdomų UAB „Swedbank investicijų valdymas“, UAB „SEB investicijų valdymas“ ir UAGDPB „Aviva Lietuva“. Įvertinus skirtumą tarp atėjusiųjų ir perėjusiųjų į kitą PKB, daugiausia dalyvių prisijungė prie UAB „Swedbank investicijų valdymas“ ir UAB „SEB investicijų valdymas“ (skirtumas tarp atėjusiųjų ir išėjusiųjų – atitinkamai 6,7 ir 2,5 tūkst. dalyvių), o daugiausia dalyvių paliko Luminor investicijų valdymas UAB ir UAGDPB „Aviva Lietuva“ (skirtumas tarp atėjusiųjų ir išėjusiųjų yra neigiamas, – atitinkamai 6 ir 4,2 tūkst. dalyvių).

Savo iniciatyva prisijungusių dalyvių daugiausia pritraukė UAGDPB „Aviva Lietuva“ (47,68 %) ir UAB „Swedbank investicijų valdymas“ (33,35 %), o mažiausiai – Luminor investicijų valdymas UAB (1,35%) (žr. 9 pav.). Nors automatiškai įtraukti naujieji dalyviai visoms pensijų kaupimo bendrovėms buvo padalyti proporcingai, dalis jų pareiškė norą atsisakyti kaupti. Taigi likti kaupti daugiausia dalyvių sutiko UAB „INVL Asset Management“ ir Luminor investicijų valdymas UAB – šiose bendrovėse pradėjo kaupti atitinkamai 24,65 ir 22,23 proc. automatiškai į kaupimą įtrauktų naujų dalyvių (žr. 10 pav.).

⁹ Pagal PKĮ 6 straipsnį, nuo 2019 m. sausio 1 d. kas trejus metus pilnamečiai asmenys, kurie įtraukimo į pensijų kaupimą metų sausio 1 dieną yra jaunesni kaip 40 metų amžiaus ir Lietuvos Respublikos apdraustųjų valstybiniu socialiniu draudimu ir socialinio draudimo išmokų gavėjų registre yra duomenys apie jų draustumą įtraukimo į pensijų kaupimą metų sausio 2 dieną, įtraukiami į pensijų kaupimą. Pažymėtina, kad automatiškai įtraukti dalyviai šio kaupimo gali ir atsisakyti, tačiau šie 26,9 tūkst. asmenų šio kaupimo neatsisakė ir pensijų išmokos už juos pradėtos skaičiuoti nuo 2020 m. liepos 1 d.

11 pav. PKB pakeitę dalyviai¹⁰

2. III PAKOPOS PF RINKOS APŽVALGA

2.1. BENDRI III PAKOPOS PF RINKOS DUOMENYS

III pakopos PF – tai papildomas savanoriškas pensijos kaupimas. Šiuose PF kaupiamos PF dalyvių savarankiškai (arba jų darbdavių) pervestos lėšos.

2021 m. įsteigti du nauji PF. Gegužės mėn. pradėjęs veiklą Luminor investicijų valdymas UAB valdomas PF „Luminor tvari ateitis index“ buvo pirmasis pasyvaus valdymo ir į tvarumą orientuotas III pakopos PF Lietuvoje. Šis PF investuoja į indekso fondus, investuojančius tik į tokias bendroves, kurios atsakingai vertina tvarios ateities principus. Gruodžio pabaigoje įsteigtas UAB „SEB investicijų valdymas“ valdomas PF „SEB index. Klimato ateitis“ išsikėlė konkretų tikslą, susijusį su tvarumu: siekiama, kad anglies dvideginio intensyvumo rodiklis (kiek anglies dvideginio sukuria įmonė vienam milijonui eurų pajamų gauti) būtų bent 30 proc. mažesnis negu bendros akcijų rinkos (šio fondo lėšos pasyviai investuojamos į pasaulinius indeksų fondus, stebinčius indeksus, kurių pagrindinis tikslas yra sumažinti anglies dvideginio emisiją ir sušvelninti neigiamą klimato kaitos poveikį).

III pakopos PF valdomas turtas per metus paaugo 32,78 proc. 2021 m. gruodžio 31 d. Lietuvoje veikė 18 papildomo savanoriško pensijų kaupimo PF (žr. 3 lentelę). Šiuos PF valdė keturios VĮ. Bendras III pakopos PF valdomas turtas per metus padidėjo 32,78 proc., arba 54,75 mln. Eur, ir gruodžio pabaigoje sudarė 221,78 mln. Eur (žr. 12 pav.). Dalyvių, kaupiančių pensiją III pakopos PF, skaičius per 2021 m. padidėjo 5,24 proc. (3 955 dalyviais), gruodžio pabaigoje jų buvo 79 483.

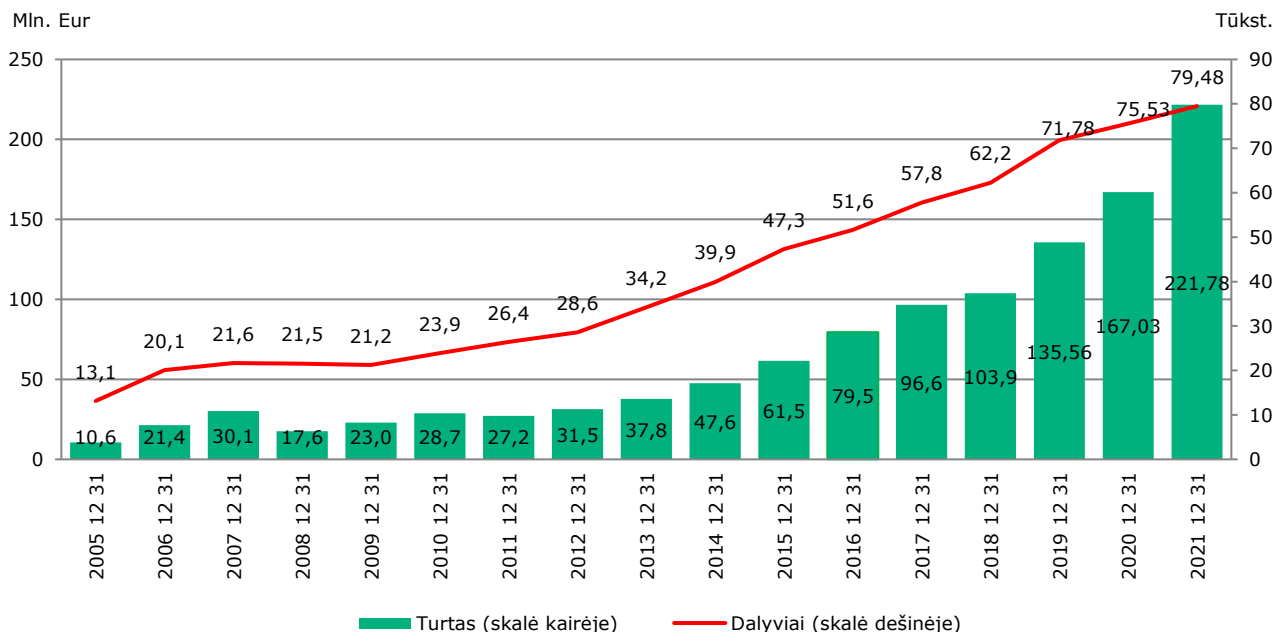
¹⁰ Parengta remiantis „Sodros“ duomenimis.

3 lentelė. III pakopos PF rinkos duomenys

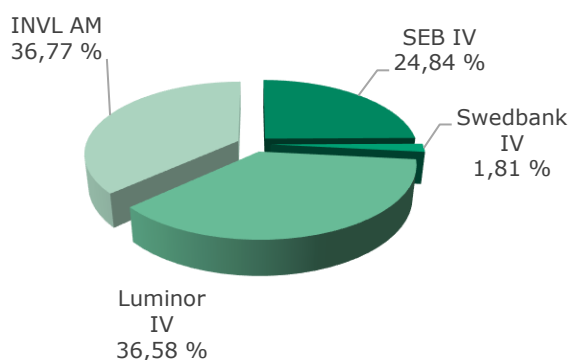
Valdymo įmonė	Pensijų fondas	Turtas, mln. Eur	Dalyviai
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB pensija 18+	9,95	2 114
	SEB pensija 50+	0,87	261
	SEB pensija 58+	44,26	11 208
	SEB index. Klimato ateitis	-	-
UAB „Swedbank investicijų valdymas“	Pensijų fondas 30 (apriboto nutraukimo)	0,26	97
	Pensijų fondas 60 (apriboto nutraukimo)	0,89	300
	Pensijų fondas 100 (apriboto nutraukimo)	2,88	934
Luminor investicijų valdymas UAB	Luminor pensija 1 plius	12,55	4 980
	Luminor pensija 2 plius	50,87	26 295
	Luminor pensija 3 plius	13,47	5 186
	Luminor pensija darbuotojui 1 plius	1,01	440
	Luminor pensija darbuotojui 2 plius	3,22	1 043
	Luminor tvari ateitis index	0,72	286
UAB „INVL Asset Management“	INVL Drąsus	7,04	2 994
	INVL STABILO III 58+ / INVL Stabilus	13,11	3 074
	INVL MEDIO III 47+	15,49	4 511
	INVL EXTREMO III 16+	41,37	14 345
	INVL Apdairus	3,82	1 415
Iš viso		221,78	79 483

Turto ir dalyvių pasiskirstymas tarp PKB. 2021 m. pabaigoje Luminor investicijų valdymas UAB ir UAB „INVL Asset Management“ valdė po beveik 37 proc. viso III pakopos PF turto. Mažiausią dalį turto valdė 2019 m. įsteigti UAB „Swedbank investicijų valdymas“ PF (žr. 13 pav.). Dalyvių pasiskirstymas pagal PKB buvo dar labiau koncentruotas: dviejose bendrovėse kaupė net 81,24 proc. visų dalyvių, o UAB „Swedbank investicijų valdymas“ valdomuose PF kaupė tik 1,67 proc. dalyvių (žr. 14 pav.).

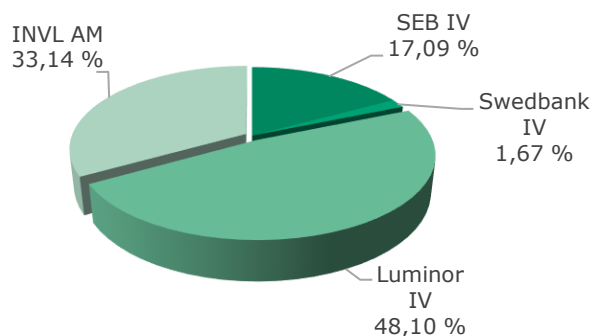
12 pav. III pakopos PF dalyvių skaičiaus ir turto kaita

13 pav. III pakopos PF valdomo turto pasiskirstymas pagal PKB

14 pav. III pakopos PF dalyvių pasiskirstymas pagal PKB

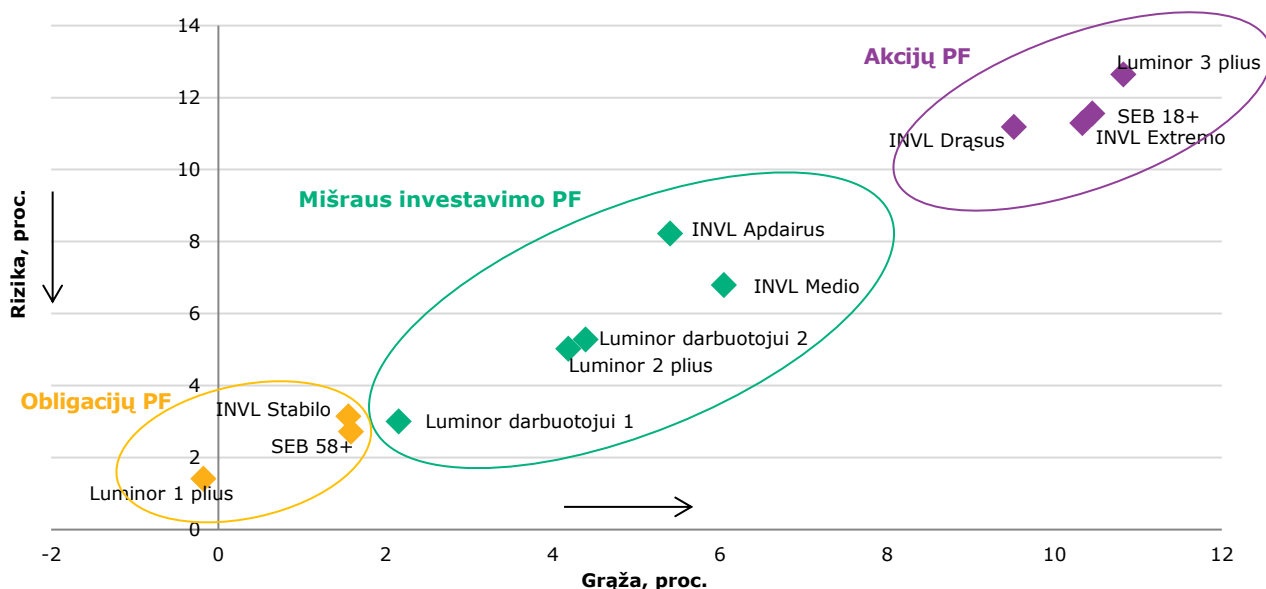
2.2. III PAKOPOS PF INVESTICINĖS VEIKLOS REZULTATAI

2021 m. PF vieneto verčių pokyčiai reikšmingai išsiskyrė¹¹. Nors vidutinis svertinis III pakopos PF vieneto vertės pokytis sudarė 13,82 proc., o rekordinę grąžą uždirbo akcijų PF (vidutinis svertinis vieneto vertės pokytis buvo 23,56 %, didžiausią grąžą uždirbo UAB „Swedbank investicijų valdymas“ valdomas „Pensijų fondas 100 (apriboto nutraukimo)“ – 28,42 %), tačiau mažiausią riziką prisiimančių obligacijų PF grupės vidutinis svertinis vieneto vertės pokytis buvo neigiamas ir sudarė –1,51 %. Šioje mažiausios rizikos PF grupėje vienintelis PF „SEB pensija 58+“ uždirbo teigiamą grąžą, tačiau ji siekė vos 0,14 %.

¹¹ Išsami informacija apie pensijų fondų rezultatus pateikta [Lietuvos banko interneto svetainėje](#).

III pakopos PF grąžos (vidutinis metinis vieneto vertės pokytis¹² per 5 m., %) ir rizikos (standartinis nuokrypis¹³ per ankstesnius 5 m., %) palyginimas. Kaip matyti iš 15 pav., akcijų PF prisiima didžiausią riziką ir generuoja didžiausią grąžą, o obligacijų PF, nors uždirba mažiausią grąžą, jų vieneto vertė svyruoja daug mažiau, t. y. šie fondai prisiima mažesnę riziką.

15 pav. III pakopos PF rizikos ir grąžos palyginimas¹⁴

4 lentelė. III pakopos PF grąžos (vidutinis metinis vieneto vertės pokytis per 5 m., %) ir rizikos (standartinis nuokrypis per ankstesnius 5 m., %) santykio palyginimas

PF grupė	Pensijų fondas	Grąža, tenkanti vienam rizikos vienetui
Akcijų	SEB pensija 18+	0,916
Akcijų	INVL Extremo III 16+	0,904
Mišraus investavimo	INVL Medio III 47+	0,890
Akcijų	Luminor pensija 3 plus	0,856
Akcijų	INVL Drąsus	0,851
Mišraus investavimo	Luminor pensija 2 plus	0,834
Mišraus investavimo	Luminor pensija darbuotojui 2 plus	0,832
Mišraus investavimo	Luminor pensija darbuotojui 1 plus	0,719
Mišraus investavimo	INVL Apdairus	0,658
Obligacijų	SEB pensija 58+	0,584
Obligacijų	INVL STABILO III 58+ / INVL Stabils	0,496
Obligacijų	Luminor pensija 1 plus	-0,124

¹² Apskaitos vieneto vertės pokytis. Juo atsižvelgiama į atskaitymus iš turto, tačiau neatsižvelgiama į atskaitymus iš įmokų, dėl to grynoji grąža gali būti mažesnė.

¹³ Standartinis nuokrypis parodo, kaip intensyviai per laikotarpį svyruoja PF investicinio vieneto vertė. Kuo šis rodiklis didesnis, tuo didesnė rizika.

¹⁴ Paveiksle nėra pavaizduoti trys UAB „Swedbank investicijų valdymas“ valdomi III pakopos PF, du UAB „SEB investicijų valdymas“ valdomi PF („SEB pensija 50+“ ir „SEB index. Klimato ateitis“) ir Luminor investicijų valdymas UAB valdomas „Luminor tvari ateitis index“, kadangi visi šie fondai veikia trumpiau nei 5 m. Taip pat paminėtina, kad kuo paveiksle PF vaizduojamas aukščiau, tuo jis prisiima didesnę riziką (jo vieneto vertės svyruoja daugiau), o kuo žemiau – mažesnę (jo vieneto vertės svyruoja mažiau). Ir kuo PF vaizduojamas kairiau, tuo jo uždirbama grąža yra mažesnė, o kuo dešiniau – didesnė.

Geriausiai 15 pav. pavaizduotas reikšmes padeda suprasti grąžos ir rizikos santykis, t. y. rodiklis, leidžiantis pamatyti, kiek grąžos tenka vienam priiimtam rizikos vienetui. Kaip matyti iš 4 lentelės, didžiausias grąžos ir rizikos santykis yra PF „SEB pensija 18+“ ir PF „INVL Extremo III 16+“. Abu šie PF priklauso akcijų PF grupei, t. y. nors priiima didelę riziką, uždirbta grąža yra pakankama, kad ta rizika atsipirktų. PF „INVL Medio III 47+“, priklausantis mišraus investavimo PF grupei, nepaisant to, kad uždirba mažesnę grąžą (palyginti su akcijų PF), priiima santykinai ir mažiau rizikos nei kiti PF – dėl to 4 lentelėje šis PF yra trečioje vietoje ir aplenkia kitus du akcijų grupei priklausančius PF: „Luminor pensija 3 plus“ ir „INVL Drąsus“. Galiausiai iš šios lentelės matyti, kad vienintelis PF, kurio vidutinis metinis vieneto vertės pokytis per 5 m. buvo neigiamas, yra „Luminor pensija 1 plus“.

2.3. III PAKOPOS PF INVESTICIJŲ PORTFELIO STRUKTŪRA

PF lėšų dalis, investuota į KIS, ir toliau didėjo. 2021 m. gruodžio 31 d. didžiausią dalį III pakopos PF investicijų sudarė investicijos į KIS vienetus (79,13 %) (žr. 16 pav.), šių investicijų vertė buvo 175,49 mln. Eur. O 2020 m. gruodžio 31 d. investicijos į KIS vienetus sudarė 74,86 proc. (šių investicijų vertė – 125,04 mln. Eur).

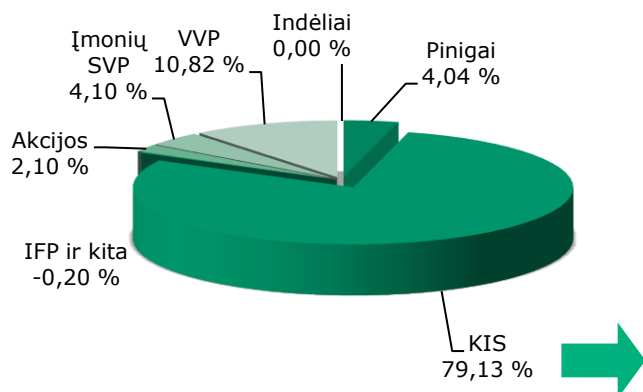
Didžiausia lėšų, investuotų į KIS, dalis buvo paskirstyta į akcijų KIS (žr. 17 pav.) – investicijos į juos sudarė 58,24 proc. viso III pakopos PF portfelio, arba 129,16 mln. Eur. Kita dalis teko SVP KIS (į juos investuota 18,18 %, arba 40,32 mln. Eur) ir kitiems KIS (į juos investuota 2,71 %, arba 6 mln. Eur).

Antra pagal populiarumą investicija – į VVP. Į juos tiesiogiai investuota 10,82 proc. III pakopos PF turto, t. y. 24 mln. Eur. Pažymėtina, kad per 2021 m. investicijos į VVP dar labiau sumažėjo (2020 m. VVP sudarė 14,80 %, 2019 – 20,49 %, o 2018 m. – 33,38 % PF portfelio).

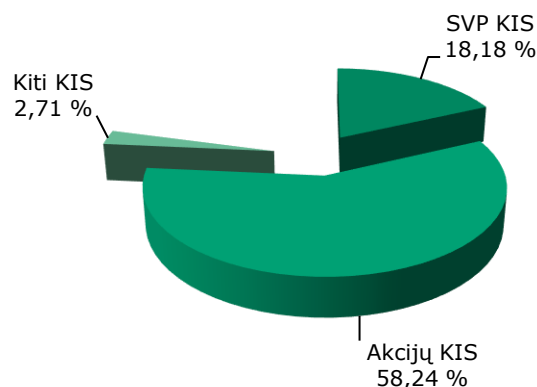
Investicijų į indėlius 2021 m. pabaigoje (kaip ir 2020 m.) nebuvo, o grynųjų pinigų suma per 2021 m. portfeliuose tebebuvo panaši – siekė daugiau nei 8,9 mln. (2020 m. pabaigoje buvo šiek tiek daugiau nei 8,8 mln. Eur). Į įmonių SVP PF investavo 4,1 proc., o tiesiogiai į akcijas investuojamo turto kiekis šiek tiek padidėjo ir sudarė 2,1 proc., t. y. 4,7 mln. Eur (2020 m. – daugiau nei 3 mln. Eur).

Rizikai drausti naudojamos IFP ir kitos pozicijos (gautinos, mokėtinos sumos ar kt.) sudarė nereikšmingą PF investicijų dalį ir mažino turta.

16 pav. III pakopos PF rinkos investicijų pasiskirstymas pagal turto klases

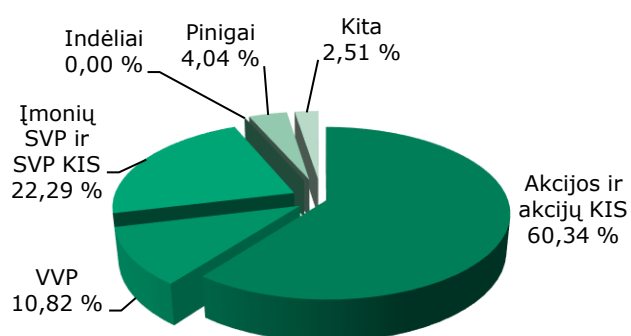
17 pav. KIS pasiskirstymas pagal rūšis

III pakopos PF daugiausia investuoja į akcijas ir akcijų KIS. III pakopos PF investicijas į KIS priskyrus prie atitinkamų tiesioginių investicijų (akcijų KIS – prie investicijų į akcijas, SVP KIS – prie investicijų į įmonių SVP, kitus KIS – prie kitų pozicijų), galima apibendrinti investicijų pasiskirstymą 2021 m. gruodžio 31 d. (žr. 18 pav.). Didžiausią III pakopos PF investicijų dalį, t. y. 60,34 proc., arba 133,82 mln. Eur, sudaro investicijos į akcijas ir akcijų KIS. Investicijos į VVP sudaro 10,82 proc., arba 24 mln. Eur, įmonių SVP ir SVP KIS – 22,29 proc., arba 49,4 mln. Eur.

Didžioji III pakopos PF turto dalis buvo investuota eurais. Kaip matyti iš 19 pav., 2021 m. gruodžio 31 d. didžiausia dalis (95,19 %) PF turto, t. y. beveik 221,1 mln. Eur, buvo investuota eurais. PF investicijos JAV doleriais sudarė 4,18 proc. (beveik 9,3 mln. Eur). III pakopos PF taip pat investavo Rumunijos lėjomis, Lenkijos zlotais ir Švedijos kronomis.

18 pav. Apibendrintas III pakopos PF investicijų pasiskirstymas

19 pav. III pakopos PF investicijų pasiskirstymas pagal valiutas

